

Izaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori:
2037 South Lawndale Ave.
Office of Publication:
2037 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXXVII Cena lista je \$6.00 Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO 23. ILL. ČETRTEK. 31. MAJA (MAY 31), 1945 Subscription \$6.00 Yearly ŠTEV.—NUMBER 106 Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Ameriški pomorščaki obkrožili japonsko vojaško trdnjavo!

Ameriški letalci vrgli čez 3200 ton zažigalnih in razstrelilnih bomb na Jokohamo, japonsko luko in industrijsko središče. Čete desete ameriške divizije drobe japonski odpor v vzhodnem in zapadnem delu Okinawe. Dve tretjini glavnega mesta v ameriških rokah. Novi bombni napadi na japonske mornarične in letalske baze.—Santa Fe, strateško mesto v severnem delu otoka Luzona, padel.—Kitajska ofenziva se nadaljuje. Priprave za umik japonskih čet iz južnih kitajskih pokrajin

GUAM. 31. maja.—Prva divizija pomorščakov je razobesila ameriško zastavo na gradu v Shuriju, japonski vojaški trdnjavi na Okinawi. Ostanke japonskih sil v tej trdnjavi so obkrožili in v nevarnosti uničenja. V gradu, nad katerim vihra ameriška zastava, je bil glavni stan poveljstva japonskih divizij na Okinawi.

Poveljstvo dvasetega letalskega zbora poroča, da so bombe, katere so ameriški letalci vrgli na Tokio, razdejale 51 kvadratnih milj mesta. Val predeli v očrtno mesta so v razvalinah.

Guam, 29. maja.—Ameriške letelce trdnjave so vrgle čez 3200 ton zažigalnih in razstrelilnih bomb na Jokohamo, japonsko pristaniščno mesto in industrijsko središče. Jokohama leži 18 milj južno od Tokija in je peto največje japonsko mesto. To je bil prvi velik bombni napad na Jokohamo.

Napada se je udeležilo čez 450 letelcev trdnjav. Tarča bomb so bili skoro vsi predeli mesta. Bombe so padale na pomole, skladišča, ladjedelnice, trgovske in rezidenčne predele. Jokohama je omrežje skladišč, pomolov, železnice in kemičnih tovarn. Mesto je imelo čez milijon prebivalcev, 30,000 na vsako kvadratno miljo prostora. Luka služi Tokiju in vsem severnim krajem otoka Hunshuja. Jokohama je tudi središče japonske avtne industrije.

Admiral Chester W. Nimitz poroča, da so čete desete ameriške armade dosegle nove uspehe v vzhodnem in zapadnem delu Okinawe. Japonski samomorski piloti so napadli ameriško brodogradnjo, potopili eno ladjo, dvanaest pa poškodovali. Ameriški letalci so sestrelili 77 japonskih bojnih letal.

Enote šeste divizije pomorske pehote so dovršile okupacijo vseh predelov Nahe, glavnega mesta Okinawe, na južni in severni strani kanala, ki spaja reko Asato z glavnjo lukom. Dve tretjini mesta sta pod ameriško kontrolo.

Ameriške čete so se izkrcale na otoku Yono-Yomi v središču Nahajškega zaliva.

Sedma ameriška divizija je invadirala Tero in Kamizato na južni strani Shurija, japonske vojaške trdnjave. Japonske čete so deloma obkrožene in v nevarnosti uničenja.

Ameriški bombniki so se dvignili s svojih baz na otoku Iwu in napadli Kasumigaura, japonsko mornarično in letalsko oporišče, 30 milj severovzhodno od Tokija. Bombe so uničile enajst japonskih letal na tleh. Ameriški letalci so bombardirali tudi japonske baze in vojaške naprave na otokih Paramushiro, Haha Jimi in Saki.

Manila, Filipini, 29. maja.—Kolone ameriške pehotne divizije so okupirale Santa Fe, strateško mesto v bližini Balatagega prelaza v severnem delu Luzona, največjega otoka Filipinske grupe. Druge enote te divizije so zasedle Viljo Verdo, križišče ceste, ki vodi v dolino Cagayan.

Kaznovanje vojnih zločincev

Milijoni bodo postavljeni pred sodišče

London, 29. maja.—Kazni za nemške bestialnosti v vojnem času bodo naložene morda šestim milijonom prebivalcev poraženega rajha, se doznava. Zadevno izjavo je podala odgovorna oseba, ki ima tesne stike z zavezniško komisijo, ki sestavlja seznam imen vojnih zločincev. Naciji so odgovorni za brutalnosti v koncentracijskih taboriščih, načrtno izstradanje žrtev, prisilno prostitucijo in zasužnjevanje milijonov tujih delavcev.

Na listi vojnih zločincev so med drugimi Hermann Goering, rabelj Heinrich Himmler in Rudolf Hess, Hitlerjev zaupnik, ki je priletel iz Nemčije v Anglijo 1. 1941.

Kazni se najbrže ne bo izognil admiral Karl Doenitz, ki je nasledil Hitlerja kot "Fuehrer". On je obtožen, da je kot poveljnik nemške bojne mornarice in podmornic ukazal napade na neoborožene parnike in s tem kršil mednarodna vojna pravila.

Zunanji ministri Velike Britanije, Amerike, Rusije in Francije bodo sodelovali pri formiranju posebnih sodišč, pred katerimi bodo prišli vojni zločinci. Neutralske države ne bodo imele besede v zadevah obsodb onih, ki so izvršili vojne zločine.

Pred sodišča bodo postavljeni tudi nemški industrijci, za katere so garali tudi delavci, kakor tudi oni, ki so sestavili in izvajali program suženjskega dela. Nemci bodo dobili nauk o resnosti storjenih zločinov, katerega ne bodo nikdar pozabili. Zavezniške vojaške avtoritete vodijo čisto v civilnih administracijah, ki bo trajala več mesecev. Vsi oni Nemci, ki so sledili Hitlerju in voditeljem nacistične stranke, bodo izločeni iz administracij.

Uradniki zavezniške vojaške vlade so naznanili, da je bilo več tisoč nacistov aretiranih v zadnjih dneh v coni, ki je pod okupacijo britske armade.

Nemške čete terorizirajo civiliste

London, 29. maja.—Lačne nemške čete v sektorju Chemnitzu terorizirajo civiliste, pravi poročilo. Vojski prihajajo v kmečke naselbine in plenijo živila. Poročilo dostavlja, da bodo morale zavezniške avtoritete storiti odločne korake proti vojakom v interesu zaščite civilistov.

Obraunava proti Quislingu v Oslu

Oslu, Norveška, 29. maja.—Vidkun Quisling, predsednik bivše luterske vlade, ki je sodeloval z nemško okupacijsko silo, pride pred sodišče v pondeljek. Obtožen je izdajstva in kazni bo najbrže smrt. Obravnavi bo predsedoval sodnik Gulbrandsen.

Ruska vojaška misija dovršila delo

Moskva, 29. maja.—Rdeča zvezda, glasilo armade, poroča, da je ruska vojaška misija dovršila svoje delo na Kametki, ki leži severozapadno od japonske celine in Kurilskih otokov. Načelnik misije je polkovnik Utehin.

TRŽAŠKI LIST OPOZARJA NA NEVARNOST REVOLTE

Okrcal je nazadnjaške in imperialistične sile

REŠITEV MIHAJLOVIČA ZANIKANA

Trst, 29. maja.—List Il Nostro Avvenire je po ognjevitom govoru maršala Tita v Ljubljani, v katerem je zagotovil koroške Slovence, da jih nova Jugoslavija ne bo zapustila, temveč jim bo priskočila na pomoč, objavil uvodnik z opozorilom, da bo izbruhnila revolta v Julijski Krajini, če ne bo ta provinca priključena Jugoslaviji.

Il Nostro Avvenire je italijanski list in izdaja ga Jugoslovonom naklonjena administracija v Trstu, katero tvori sedem Italijanov in pet Slovencev. To je edini dnevnik, ki ima velik krog čitateljev v Trstu in Julijski Krajini.

Uvodnik vsebuje ostro obsodbo nazadnjaških in imperialističnih sil, ki podpirajo italijansko vlado, katere predsednik je Ivanoe Bonomi. Te sile so britske in ameriške, dasi jih uvodnik ne imenuje direktno. Uvodnik omenja poloma Bonomijsve vlade in britske vojaške uprave v Celovcu ter razpravlja o tržaškem problemu.

"Oni, ki so se borili za demokracijo, šli skozi strahote vojne, ker so verjeli obljubam Združenih narodov, da bo ljudstvo samo odločalo o svoji usodi, obliki vlade in svoji bodočnosti, ne smejo biti in ne bodo prodani," pravi uvodnik. "Ako bodo prodani, bodo šli spet v borbo, da si zajamčijo pravice, za katere so se bojevali."

Uvodnik je zaključen z obsodbo mednarodnih imperialistov in nazadnjakov ter Titovo deklaracijo, da mora biti vojna pravično zaključena. Dasi list dosledno podpira stališče Titove vlade, je ta uvodnik najjasnejša deklaracija izmed vseh, kar jih je objavil.

London, 29. maja.—Zunanji urad pravi, da britsko letalo ni odpeljal generala Mihajloviča, poveljnika četnikov in bivšega vojnega ministra v jugoslovanski ubežni vladi, iz Jugoslavije v Italijo. "On se nekje nahaja, toda mi nimamo informacij o njem," je rekel besednik zunanje urada.

Uradni jugoslovanski informacijski center pravi, da ne more potrditi in ne zanikati poročila, da je bil Mihajlovič odpeljan iz Jugoslavije v Italijo.

Britski renegat in izdajalec ujet

London, 29. maja.—William Joyce, britski renegat in izdajalec, ki je širil nacistično propagando in je bil znan kot lord Haw Haw, je bil ujet. On je bil rojen v New Yorku kot sin irskih staršev. Ujele so ga čete druge britske armade. Joyce je bil orodje Goebbelsa, ministra nacistične propagande, in bo postavljen pred sodišče na obtožbo izdajstva.

Člani Churchillovega kabineta zaprišeženi

London, 29. maja.—Člani novega Churchillovega kabineta, ki je nasledil koalicijsko vlado, so bili zaprišeženi. Ceremonije so se vršile v palači Buckingham. Razpust koalicijske vlade je prinesel občutek olajšanja v politični atmosferi. Člani delavske stranke, ki so izstopili iz vlade, bodo zavzeli sedeže opozicije v parlamentu, ko se sestanek v svojem zasedanju, prvič od 1. 1940.

Poljska mora biti prijateljica Rusije

Profesor predlaga sklenitev paktov

Chicago, 29. maja.—Vaclav Syzmannowski, profesor na pittsburiški univerzi, je dejal na sestanku s časniki, da se poljski problem lahko reši, če se Poljska izreče za prijateljstvo s sovjetsko Rusijo, Čehoslovakijo in drugimi sosednimi državami. Za uveljavitev prijateljstva je potreben sklenitev paktov vzajemne pomoči.

Syzmannowski se je vrnil v Ameriko 1. 1939 iz Varšave, kjer je živel sedem let. On je pred sestankom s časniki govoril pred člani poljske bratske organizacije. Profesor je dejal, da pozna dva izmed šestnajstih poljskih voditeljev, ki so bili aretirani v Rusiji. Izjavil je, da sta člana narodne demokratske stranke, ki propagirata revolucijo, da dobi oblast v totalitarni vladi. Syzmannowski je dejal, da je proti vsaki poljski vladi, v kateri bi imeli besedo člani ali pristajali sedanje ubežne poljske vlade v Londonu, ker ve, da so vsi sovražniki sovjetske Rusije.

"Jaz nisem komunist in vem, da tudi Poljaki niso komunisti," je dejal Syzmannowski. "Med Poljaki jih je mnogo, ki se zavajajo potrebe reform, kakršne je uveljavljala Rusija in katere so v korist delavcem in ljudstvu na splošno."

Močna mirovna zveza napovedana

Stettinius razglasil cilj ameriške politike

San Francisco, Cal., 29. maja.—Ameriški državni tajnik Edward R. Stettinius je v svojem govoru razglasil svetu, da glavni cilj ameriške zunanje politike je ustanovitev močne mirovne zveze in poglabitev prijateljstva med Ameriko, Veliko Britanijo, sovjetsko Rusijo, Kitajsko in Francijo. On je istočasno opozoril Moskvo, da Amerika se zanaša na kooperacijo sovjetske vlade pri reševanju problemov.

Stettinius je v svojem govoru po radiu poudaril, da je Amerika pripravljena prevzeti vlogo posredovalke med velesilami, da se udrži harmonija v interesu varnosti in zaščite v povojni dobi. Njegovi deklaraciji pripisujejo veliko važnost. Stettinius je ponovil besede Maksima Litvinova, velikega ruskega državnika in diplomata, "da svetovni mir je nerazdeljiv."

"Svetovna organizacija mora dobiti moč, da bo lahko preprečila ali zatrla vsako agresijo," je dejal Stettinius. "Naša skupna dolžnost je dovršitev druge faze vojne. Skrbeti moramo, da Nemčija in Japonska ne bosta nikdar več začeli vojne. To zahtevajo skupni interesi držav v okviru Združenih narodov. Zavedati se moramo, da živimo na svetu, v katerem ni suvereniteta nobene države, niti velesil, absolutna. Popolne svobode akcije in odločitve ne more izvajati nobena država."

Stettinius je posvaril tudi Argentino, ki je dobila pravico reprezentacije na konferenci Združenih narodov kljub opoziciji s strani ruske delegacije. Dejal je, da pričakuje od argentinskega režima generala Edelmira Farrellla, da bo izpolnil obveznosti in postavil svojo hišo v vrsto demokracij.

Bitke na Atlantiku zaključene

London, 29. maja.—Admiralitet je naznanila, da so bitke na Atlantiku končane. Bojne ladje ne bodo več spremljale parnikov na tem morju.

Domače vesti

Se vrnil iz ujetništva
La Salle, Ill.—Lt. Frank Martinjak, sin družine Frank Martinjak in brat Olge, ki dela v glavnem uradu SNPJ, se je 27. maja vrnil domov iz nemškega ujetništva. Svidenje z družino in prijatelji je bilo veselo.

Padel na Pacifiku
Milwaukee.—Na filipinskem otoku Cebu je 15. apr. padel S/Sgt. John Zamleng, star blizu 23 let in član društva 18 SNPJ. Služil je pri topništvu. Tukaj zapuša starše, v armadi pa brata.

Iz Clevelanda
Cleveland.—V bolnišnici je umrla Helen Bonac, rop. Rozman, stara 57 let in doma iz Šiške pri Ljubljani, odkoder je prišla v Ameriko pred 31 leti. Tukaj zapuša moža in hčer.—V Collinwoodu je umrl Mata Jankulov, star 70 let in doma iz vasi Pekaš na Hrvaškem, odkoder je prišel v Ameriko pred 35 leti. Zapuša ženo in sina. Bil je član nemškega društva.—Mary Dodič iz Euclida je bila obveščena, da je bil njen sin Victor 6. apr. ranjen, ko je bombnik, na katerem je služil kot radijski operator, treščil na tla na poti iz Californije na Havaj. Tri dni kasneje je v bolnišnici na Havaju srečal svojega brata Victorja.—Rose Kristan je prejela vest, da je bil njen mož Andrew ranjen v desno roko na Luzonu 21. marca. Star je 33 let, v armadi od septembra 1943 in preko morja od marca 1944.—Sgt. William Stupar iz Collinwooda je bil svoboden iz nemškega ujetništva, v katerem se je nahajal od 23. febr. 1944, ko je bilo njegovo letalo sestreljeno na tla v Avstriji.—Marjorie Dimc je bila obveščena, da je njen mož Michael pogrešan v Angleškem prelivu od 28. dec., star 33 let. Poleg žene in hčerke zapuša starše. V armadi je bil od novembra 1942 in preko morja od lanskega novembra.

Iz Milwaukeeja
Milwaukee.—Dne 9. maja je umrla Anna Stiglitz, stara 73 let in doma iz Beljaka na Koroskem, odkoder je prišla v Ameriko pred 42 leti. Njen mož je šel pred vojno na obisk v svoj rojstni kraj, v Gornji grad v Savinski dolini, kjer ga je voja zaletela in se ne ve, ali je živ. Tukaj zapuša tri hčere in sina ter več vnukov in vnukinj.—Dne 14. maja je umrl v West Allisu George Klobuchar. Zapuša ženo in hčer.—Poročila sta se John Skušek in Violetta Krajnovich.—Vile rojenice so se oglasile pri družini Anton J. Schkeryantz v West Allisu, kakor tudi pri družini Vincent Skerle in v obeh krajih pustile sinčka.

Bitke v sirijaskih mestih se nadaljujejo

Damask, Sirija, 29. maja.—Bitke med domačini in francoskimi četami se nadaljujejo v mestih. Samo v Damasku je bilo čez dvesto ljudi ubitih in ranjenih. Možno je, da bodo britske vojaške avtoritete posegle v konflikt, ki je nastal med Arabci in francoskimi četami. Premier Jamil Mardam je izrazil bojazan pred novimi izgredi, če ne bodo francoske oblasti revidirale svojega stališča. Sirija in Lebanon zahtevata popolno neodvisnost. Ameriški poslanik George Wadsworth je imel dolg razgovor s premierjem Mardamom o kritični situaciji.

Program ekonomske obnove Belgije

Bruselj, Belgija, 29. maja.—Program ekonomske obnove Belgije, ki je trpela pod nemško vojaško okupacijo, zadovoljivo napreduje. Premog je važen produkt v belgijskem gospodarstvu. Stavke in spori ovirajo produkcijo premoga v okolici Liege in Charleroja. Vladni krogi upajo, da se bo situacija izboljšala v bližnji bodočnosti.

ANGLIJA BO DOBILA ITALIJANSKE KOLONIJE

Dogovor sklenjen na konferenci "velike trojice"

VZDRŽEVANJE OBOROŽENE SILE

San Francisco, Cal., 29. maja.—Doznava se, da bo Velika Britanija prevzela italijanske kolonije v Afriki in italijanske posešbine v Sredozemlju na podlagi sistema poverjenstva v okviru nove svetovne organizacije za zaščito in vzdrževanje miru, katero snujejo delegati Združenih narodov na konferenci v tem mestu. Kolonije in posešbine so omenjene. Te so:

Libija ob obrežju Sredozemskega morja zapadno od Egipta, pokrajina, ki obsega 679,000 kvadratnih milj in šteje 900,000 prebivalcev. Italija je anektirala Libijo 1. 1939, pod kontrolo britske armade pa je prišla 1. 1943. Italijanska Somalija na afriškem obrežju ob Indijanskem oceanu, katero so britske čete zasedle v aprilu 1. 1940. Ta obsega 194,000 kvadratnih milj in ima 1,300,000 prebivalcev.

Eritreja na afriškem obrežju ob Rdečem morju, katere je postala italijanska kolonija 1. 1890. Britske čete so okupirale Eritrejo 1. 1940.

Rodez in trinajst drugih otokov na Egejskem morju, katere je Italija okupirala v teku vojne s Turčijo 1. 1912.

Pantelerijski otoki v bližini obrežja Tunizije, katere so britske čete zasedle 1. 1943.

Velika Britanija naj bi prevzela te italijanske kolonije in posešbine na podlagi dogovora med premierjem Churchillom, predsednikom Rooseveltom in maršalom Stalinom na konferenci v Jalti na Krimu. Zavezniške države naj bi odločile o prevzetju kolonij po porazu Japonske.

Britske avtoritete si privajajo pravico vzdrževanja oboroženih sil v italijanskih kolonijah in poseščinah. Zavzele so stališče, da morajo te kolonije igrati važno vlogo pri vzdrževanju mednarodnega miru in varnosti.

Davies, Winant konferirala z Edenom

London, 29. maja.—Joseph E. Davies, odposlanec predsednika Trumana, in John G. Winant, ameriški poslanik v Londonu, sta konferirala z britskim zunanjim ministrom Edenom. Mnenje prevladuje, da so razpravljali o skupni zavezniški kontroli Nemčije in Avstrije. Davies in Winant sta prej konferirala s premierjem Churchillom o sestanku "velike trojice," ki naj bi bil sklican pred splošnimi volitvami v Angliji.

Trije italijanski fašisti obsojeni

Rim, 29. maja.—Trije italijanski fašisti, ki so imeli važne pozicije v Mussolinijevi vladi, so bili obsojeni na doživotno ječo. Obsojenci so Giuseppe Bottai, bivši prosvetni minister, Edmondo Rossoni, bivši poljedelski minister, in Luigi Federzoni, bivši predsednik senata.

Poveljnik japonske mornarice odstavljen

San Francisco, Cal., 29. maja.—Admiral Soemu Toyoda je bil odstavljen kot poveljnik japonske bojne mornarice, poroča časniška agentura Domej. Nasledil ga je podadmiral Jisaburo Ozawa.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENTGLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Narodna za Združene države (izven Chicago) in Kanado \$6.00

na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in okolice

Cook Co., \$7.50 za celo leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and

Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year,

foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenarodnih

članov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti,

trame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil

poštnino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications

and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts,

such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only

when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Glasovi iz
naselbinPRIPRAVE ZA
SLOVENSKI DAN

Cleveland, Ohio.—Pred nekaj meseci so se tukaj v Clevelandu organizirale za skupno sodelovanje podružnice Slovenskega ameriškega narodnega sveta, poštojanke Jugoslovanskega pomožnega odbora in organizacija Progresivnih Slovencev. Iz svoje srede so organizirali Centralni odbor ameriških Slovencev v Clevelandu za pomoč Jugoslavi-ji, kateremu so dali nalogo, da pomaga obstoječim religinim organizacijam pri pomožnem delu; organizira skupne prireditve, ki so splošnega značaja in tako omogoča tesnejšo zvezo med obstoječimi organizacijami in vabi k sodelovanju vse ostale, ki uživajo v svojem srcu potrebo, da se pomaga nesrečnim ljudem v domovini.

Prva skupna prireditev bo v nedeljo, 8. julija na prostorih Slovenskega društvenega doma na Rechard Ave., Euclid, Ohio. Centralni odbor je določil, da se imenuje ta prireditev Slovenski dan, ko bomo tudi ameriški Slovenci slavili zmago nad sovražnikom in osvobojenje naših rodni krajev Slovenije. Zavedati se pa moramo pri tem, da za vsako vojno in zmago je potrebna obnova, in kadar praznujemo dan zmage, moramo s tem misliti na obnovo opustošenih krajev, koder je uničeval sovražnik nad štiri leta! Zato je glavni namen prireditve Slovenskega dneva, da se zbere skupaj čimveč sredstev, s katerimi naj se pomaga od vojne obubožanim v stari domovini.

Poleg podružnic SANSa, postojank JPO in PS so se do sedaj priglasi za sodelovanje: Podružnica šte. 41 Slovenske ženske zveze, klub Ljubljana, pevski zbori Slovan, Jadran, Planina, Loška dolina, Zarja in Glasbena matica. Odbor želi, da se priglasi še drugi za program in za pomoč pri delu na dan prireditve. V ponedeljek, 4. junija zvečer se vrši šesta Centralnega odbora v Slovenskem delavskem domu na Waterloo Rd., kjer se bo razpravljalo o Slovenskem dnevu. Zato vsi na sejo, posebno pa oni, ki imate še kakšno priporočilo programnemu in veseličnemu odboru.

Kot že omenjeno, bodo na programu pevski zbori, ki bodo skupno zapeli lepe pesmi kot so: "Morje Adrijansko," "Slovenec, Srb, Hrvat" in "Svoboda". Na zadnjem sestanku so ti pevski zbori določili dirigenta za ta nastop in sicer poznanega Franka Vautarja. Prva skupna vaja se bo vršila v sredo, 20. junija zvečer v Slovenskem delavskem domu na Waterloo Rd.; igrala bo godba na pihala in na programu bodo dobri govorniki iz Amerike in iz starega kraja.

Kot govorniki so do sedaj zagotovili, da pridejo: Pisatelj Louis Adamič, Stane Kraševac iz stare domovine, ki se sedaj nahaja kot zastopnik jugoslovanske delegacije na mednarodni konferenci za obnovo v San Franciscu, Cal.; Elbin Kristan, predsednik SANSa in starosta našega pravičnega dela; jugoslovanski poslanik Stanoje Simić. Povabljen je tudi, toda odgovorja se nismo prejeli od euclidskega župana Kennetha Simmsa, guvernerja Franka J. Lausheta, in brez dvoma bo tudi navzoč naš delavni Mirko Kuhel, glavni tajnik SANSa, kateri je napisal že toliko dobrih člankov za

obrambo in pobudo trpečih borcev za svobodo v Jugoslaviji. Imeli bomo tudi nekoliko sejma. Naši trgovci so podarili v prid te prireditve veliko raznih predmetov in vseh sedaj še nimamo na roki, zato bom omenil za sedaj le to, da bomo imeli tamkaj novo električno kuhinjsko peč, in se bomo počutili zelo srečno, ako se bomo lahko gredli od njene električne toplote, potem lepo skrinjo, sobno svetilko, namizno svetilko, električni likalnik, električno uro budilko, popolnoma nov obod (tire) za vaš avto in več drugih izdelkov. Imena darovalcev in predmetov bomo objavili pozneje, ker lahko se zgodi, da se ustavi na naši prireditvi celo Ribenčan s svojo suho robo.

Končno še apeliramo na društvene zastopnike, da se udeležijo vsaj seji podružnic in postojank v mesecu juniju, ker dela bo za vse dovolj in tudi narejeno mora biti.

Louis Kiferle.

PRESENEČENJE IN KRATEK
ŽIVLJENJEPIŠ

(Nadaljevanje in konec)

Cleveland, O.—V zadnjem dopisu sem malo opisala, kako so Napredne Slovence 137 SNPJ priredile presenečenje sestri predsednici Josephine Močnik in meni ob 60-letnici, danes pa želim podati nekoliko življenjepisa.

Rojena sem bila v Ribnici na Pohorju na spodnjem Stajerskem. Moji starši so se pisali Huderlik. Očetovo ime je bilo Gregor, materino pa Tončka. Umrli sta 1. 1926 v visoki starosti. Materi je bilo 76 let, očetu pa 86.

Ko sem izpolnila 10 let in pol, me je mati peljala v Maribor, da se izučim za šiviljo, toda tam sem morala samo na otroke paziti in šivanko se malo kdaj videla. Nekoč me je mati obiskala in me vprašala, če se učim kaj šivanja. Povedala sem ji, da ne, nakar mi je našla drugo šiviljo. Ta se je pisala Agnes Lazar, doma iz Brežic. Njen mož je bil mizar po poklicu in je imel svojo delavnico in prece delavcev, kateri so se shajali pri mojstru in imeli tudi seje in zabave. Spominjam se leta 1900, ko mi je bilo 15 let. Tedaj sem pripadala njihovi socialdemokratski organizaciji. Praznovali smo Prvi maj. Bilo je krasno jutro in korakali smo okrašeni s cvetjem in rdečimi znaki in zastavicami po glavnem trgu in preko mostu na Magdalenin trg.

Na trgu se je nam pridružil še več drugih skupin, potem pa smo se napotili na Poberš, kjer so se vršili govori in zabava. Na zimo istega leta pa sem šla domov in mati mi je kupila šivalni stroj. Še danes mi je uganka, kje je dobila denar za stroj. Večkrat sem jo vprašala, pa mi je vselej odgovorila, da ga je zame prihranila. Nisem bila še 16 let stara, pa sem bila že sama svoja gospodinja. Šivanje sem imela čez glavo. Od kraja je bilo zelo težko, dokler se nisem privadila. Čestokrat sem pisala nazaj v Maribor po vzorce in za blago za moške in ženske in dobila sem pri vsakem metru popust. Tako se je začela moja karijera, ki pa ni trajala dolgo.

Leta 1902 je prišel neki znanec iz Amerike in me je vprašal, ako bi hotela iti v Ameriko. Nisem se mogla takoj odločiti, kajti doma sem imela fanta, pa ga je bilo težko pustiti, ali na materino prigovarjanje sem se

končno odločila in odpotovala. Tedaj ko sem se poslavljala, nisem vedela, da ne bom nikdar več videla svoje domovine in svojih dragih. Šla sem na travnik po slovo, ko so kosci kosili otavo, dekleta pa so grabila. Najtežje je bilo slovo od očeta, kajti bila sva neločljiva prijateljca. Še sedaj ga vidim, kako so se mu ustnice tresle, ko me je poljubil in mi dejal v slovo: "Pepca, pridna bodi, pa kaj piše. Ne vem kaj bomo počeli brez tebe."

Mati je šla z menoj na postajo. Še sedaj jo vidim, kako mi maha z roko v zadnje slovo.

Ko sta oče in mati obhajala zlato poroka, sta mi poslala slike. Njune zlate poroke so se udeležili učitelji, učiteljice, šolski otroci, župnik Fischer in kaplan, vaščani, trgovci in drugi ter ju počastili.

Moje potovanje v Ameriko je trajalo 13 dni, to je od 6. pa do 21. septembra. Od tedaj, ko sem se vozila po morju, vem, da so sardine in čebula dobra jed, kajti nobena druga hrana mi ni dišala. Ko sem se pripeljala v newyorško luko, sem videla boginjto Svobode, toda tedaj še nisem razumela, kaj to pomeni, kakor vem danes.

Ko sem dospela v Lowellville, O., je moj spremljevalec, ki se je pisal Frank Vihar, najel konja in voz in ob desetih zvečer smo se pripeljali v Bessemer, Pa., k moji sestri Tereziji Miglic. Sestra je bila zelo presenečena, kajti ni vedela, da bom prišla v Ameriko. Pri njej sem ostala dva meseca, potem pa sem se preselila v naš Cleveland.

Prišla sem na zapadno stran mesta k družini Gliha, od tam pa sem šla služiti k neki angleški družini. Na teden sem dobila samo \$2.50 in nisem dolgo služila. Potem pa sem se preselila k Lauschetovim, katerih sin je danes obiskovni guverner. Podnevi sem delala v tovarni, zvečer pa sem pomagala v salunu, kjer sem se tudi spoznala z mojim možem. Poročila sva se 11. maja 1903.

V zakonu se je nama rodilo pet otrok, od katerih živeta dva fanta in eno dekle. Hčer Josephine Zakrajšek je tajnica društva Naprednih Slovencev 137 SNPJ in gl. tajnica organizacije Progresivnih Slovencev. Ona je aktivna tudi pri SANSu, JPO-SS in pri raznih drugih organizacijah, sinova pa imata tudi dobre pozicije v tovarni. Sedaj živiva z možem pri sinu. Ob prostem času obdelujem vrt in gojim cvetlice—spomin na mladost.

Josie Meznarsic.

SEDAJ JE ČAS—
POMAGAJMO DOMOVINI!

La Salle, Ill.—Na zadnji seji podružnice št. 22 JPO-SS in št. 49 SANSa je bilo sklenjeno, da gremo takoj na delo za naše trpeče brate in sestre v stari domovini.

Sedaj, ko je Slovenija popolnoma osvobodena, bodo šle vse pošiljave naravnost v Slovenijo, zato je nastopil zopet čas, da pohitimo z našo pomočjo in prispevamo vsak po svoji moči za nesrečno Slovenijo. Ona je sedaj osvobodjena, a zaeno lačna in potrebna obleke, obuvala in drugih potrebščin. Sedaj ne velja več tisti izgovor, češ, kako pa vem, da bo pomoč prišla v roke našim ljudem. Sedaj vem, kar bomo darovali za Slovenijo, bo prišlo vse v roke našim trpečim Slovincem.

Na delo sedaj, bratje in sestre! Zberimo skupaj vso obleko, ki je še rabna, a jo lahko pogrešamo. Pripravite vse, kar morete, ter prinesite ali pripeljite v Slovenski narodni dom. Ako pa sami ne morete tega storiti, pa pokličite Franka Lepiča po telefonu 1923 R, ali obvestite Vinca Obido. Ona dva bosta prišla po nabrano obleko vsako soboto

Vojna v Evropi je končana, toda na Tarawi so še vedno v teku krvavi boji, kakor kaže ta slika.

zvečer in jo zapeljala v Slovenski dom.

Potrebno je, da prispevamo tudi v gotovini, kajti za denar je potrebno, da kupimo razne potrebščine, ki jih mi sami nimamo, a jih potrebujejo v domovini. Posežite globoko v žep, kolikor pa morete, kajti potreba je velika. Darujemo vsi brez razlike, kajti tudi tam se bo delilo vsem potrebnim. Kdor neče prispevati sedaj, ta nima srca za trpeči slovenski narod v domovini in takega človeka lahko po vsej pravici imenujemo narodnega izdajalca.

Slovenija kliče na pomoč! Uslišimo njen prosičji glas in hvala nam bo na veki!

Leo Zevnik.

POPRAVEK IN ODGOVOR

Cleveland, O.—V mojem dopisu, v katerem sem opisal potovanje v Pennsilvanijo, se je vrnila pomota. Moralo bi se glasiti Jakob Ambrožič, tajnik federacije in ne Jakob Zupančič. Ambrožiča namreč ni bilo na federacijski seji, ker je bil bolan.

Nekaj besed v odgovor dopisniku Antonu Kebetu iz Coraopolisa, Pa. Jože Stalin je sam priznal na konferenci v Teheranu, da je ameriška produkcija v veliki meri pomagala do zmage v Evropi. Torej kdo več ve, Jože Stalin ali Anton Kebe? Zaenkrat moram podcenjevati Kebeta in ne Stalina, ker on več ve o teh stvareh kot Kebe. Rusija je prešla hrabrost iz Amerike, s katero je skupno z drugimi narodi porazila tretji Reich. Črno ni belo, zato ne smemo pisati, da je.

Frank Barbič.

SEJA NARODNEGA DOMA

Hermistie, Pa.—Seja Narodnega doma se bo vršila 3. junija. Članstvo obeh društev, št. 613 in 87 SNPJ, je prošeno, da se seje številno udeleži. Na seji se bo razpravljalo, ali bi popravili staro poslopje ali kupili drugo. Kdor se seje ne bo udeležil, ne bo mogel pozneje protestirati proti zaključkom, ki bodo sprejeti na seji dne 3. junija. (Dospelo prepozno za objavo v sredini številki.—Ured.)

Za odbor:

Anton Zornik.

PRIJATELJSKO
RAZPRAVLJANJE

Bellingham, Wash.—Dne 18. maja 1. 1895 je zapadel velik sneg in napravil veliko škodo, zlasti drevju, kateremu je polomila mlade veje. Tisto leto je bil tudi potres v Ljubljani in poškodoval veliko poslopj. Če se prav spominjam, je bilo na velikončni ponedeljek. Zamajala se je vsa pokrajina in tudi na Dolenjskem so ga čutili, jaz pa sem trdno spal tisto noč in nisem vedel drugi dan ničesar o potresu. Takrat sem se učil za čevljarja pri mojstru Ivanu Jerini v Metliki. Bil sem v 15. letu starosti.

Koliko Metličanov se še spominja tistega potresa in potem snega, ki je zapadel 18. maja istega leta?

Kako pa se kaj razvija konferenca Združenih narodov v San Franciscu? Vse kaže, da bo Stalin zmagal, kar se tiče poljskega vprašanja. Druga važna zadeva je glede Jugoslavije. Ali bo dobila Trst? Jaz bi dejal, da ga bo! Ne radi Slovencev in Tita, temveč zato, ker je Trst izhodišče Evrope za narode v srednji Evropi. Prehod pa vodi skozi Slovenijo, katera bi morala biti zavarovana ali nevtralna, kakor je na primer Švica. Italija naj se drži svoje meje na zapadni strani Jadrana, zemlja na vzhodni strani pa spada Slovincem in

George Gornik.

Čikaška "slumska" politika

Čikažani smo, na splošno rečeno, precej čudni ljudje. Vsaj v očeh ameriške in tudi svetovne javnosti smo svoje vrste "Rajbenčani." Don Kihoti, musketirji in—notorični raketirji. Vsaj slednji so našemu mestu, prestolici srednjega zapada, prinesli svetovni sloves, ne samo naše klavnice, naši "slumi," naše korumpirane politične mašine, svetovne razstave, velike konvencije in še marsikaj drugega.

Ampak vse to nas v lastnih očeh nič ne ženi, kajti v slabem to nam več ali manj podobna vsa vlemesta, vsa dežela, sploh ves svet. V resnici smo replika vse dežele, vseh narodov, kajti natepeni smo skupaj iz vseh delov sveta, okrog tri in pol milijona po številu. Ponosni smo na vse, kar imamo—na našo metropolo z vsemi predmestji, na naše nebotičnike, razne muzeje, številne knjižnice, lepe parke, velike zverinjake, bogate cvetličnjake, na klavnice (z vsem smrdom vred), na "Loop" s State in La Salle streetom vred, na "krmela" McCormicka, na korumpirano Kellyjevo mašino (ali pa republikansko, kadar pride na krmilo) in tudi na naše—"slume." Ker se mislimo nekoliko pomuditi pri slednjih, drugih čikaških značilnostih sploh ne bomo omenjali, tudi našega vzornega transportnega sistema ne.

★ ★ ★

"Slumi" niso nobena čikaška posebnost, kakor tudi ni "slumska" politika. Sleherno večje mesto ima svoje slumske predele—umazana, borna, razpadajoča in nakup zmetana stanovanja ali hiše, v katerih ne bi hotel imeti noben količjak priden kmet svojih svinj, še manj pa konje ali krave. In vendar v teh "stanovanjih" živi stotisoče ljudi—širok Amerike milijone ljudi, ker si ne morejo privoščiti boljših stanovanj. Sploh ti ljudje ne poznajo življenja, marveč samo bedno življenje, ki jim ga z dneva v dan nudi njih zanemarjena in razdrapana slumska okolica.

Chicago ima na primer krasne parke ob jezeru in sem pa tam tudi v raznih mestnih okrajih. Njeni nebotičniki so poleg newyorških največji v deželi in na svetu. V "Loopu" so razkošne veletigovine, velebanke, moderna gledališča in uradna poslopja, toda kakor hitro zapustite središče mesta, se znajdete severno, zapadno in južno v največjih slumskih predelih, da vas pri pogledu nanje kar groza strese. Ves "Loop" je obkrožen z dve do tri milje širokim pasom samih slumskih stanovanj.

V tem slumskem in napol slumskem pasu, ki obsega okrog 20 kvadratnih milj površine, vam z vseh strani bije v obraz pravcati srednji vek—stare, umazane, zanemarjene in razbite hiše, ki izgledajo kot bi bile zgrajene pred tisoč ali več tisoč leti. V resnici pa njih zgodovina ne sega posebno daleč, kajti še ni dolgo—12 let—ko je mesto praznovalo svojo prvo stoletnico. Večinoma so bile zgrajene po velikem požaru leta 1871, torej pred dobrimi 70 leti ali še pozneje. In dasi je bila široka prerija vse naokrog, so bile zmetane skupaj druga ti druge, da je med hišami komaj prostora za ozek vhod—nobenega prostora za trato ali vrt okrog hiše.

Vse to je bila zasluga "robustnih" individualistov: zemljiških agentov in spekulantov, ki so gledali, da napravijo čim večji profit. Marsikdo od teh "pionirjev" (pravičneje: raketirjev) je res obogatel, vse to na račun mesta, na račun tedanje in poznejših generacij. (Med temi raketirji je bil tudi neki Slovenec, ki je baje živel v Chicagu v dobi civilne vojne in z zemljiško spekulacijo postal—milijonar...)

★ ★ ★

Vse to se sedaj bridko masčuje nad mestom, nad vsem prebivalstvom. V tem slumskem in napol slumskem predelu, ki se naglo širi od leta do leta, živi okrog milijona prebivalcev in najbrže četrdesetkrat toliko—podgan. Sploh je to predelje pravi raj za podgane; teh je toliko, da se tudi ob belem dnevu pode preko ulic kot priprjaki zajci (pisec jih je že večkrat videl iz poulične). In tudi ni čudno, da jih je toliko, kajti ne izgleda, da bi kdaj odpadke pobirali ali snajili ulice in aleje.

Povsem naravno je, da tak okoliš ni samo izborna leglo za podgane, marveč tudi leglo ali kotičke za male zločince in male raketirje. Na smetiščih, med osatom ali robidovjem zraste le malokakšna cvetka, kajti vse okolišine so proti njej. Tako se ne morejo razviti do svoje potencialne zmoglosti in kreposti niti otroci ali ljudje, ki so prisiljeni zrasti ali živeti na smetišču, v družabnem peklu. V taki okolici so tla ugodna le za razvoj moronstva ali celo zločinstva...

Izhod iz tega socialnega smetišča si mnogi "krepki individui" iščejo v zločinstvu in raketirstvu, izprvega po malem, toda vedno bolj "uspešno," dokler se ne prerinejo do vrhunca slumskega ali pa tudi uglednega "underworlda," ki živi v najboljših predelih mesta. Drugi zopet iščejo izhoda v umazani slumski politiki in čestokrat tudi v obojem. Zato je tudi vsa čikaška politika (enako je tudi v vsakem vlemestu z velikimi slumi) tesno povezana z malimi in velikimi raketirji, malimi in velikimi zločinci.

Slednje je sigurno največja socialna cena, katero mesto plačuje za svoje slume. Ampak poleg tega je še druga cena. Iz slumskih predelov mesto prejema vedno nižje davke, kar pomeni, da morajo toliko večje davke nositi drugi, boljši stanovanjski in bižniški predeli, kajti stroški za vzdrževanje vlade morajo od nekje priti. Tako slumski okraj postajajo bolj in bolj pasivni, kajti mesto kljub vsej zanemarjenosti potroši veliko več za njih vzdrževanje—za šole, poljeje, požarno brambo etc.—kot dobi iz njih davkov.

Stanovanjski problem Chicaga, kakor na splošno tudi vseh večjih ameriških mest in v veliki meri tudi podeželja, je danes sigurno največji problem. Geografsko slumski predeli zavzemajo najboljše dele mesta: ker se nahajajo najbližje, sploh v neposredni bližini središč, toda so za mesto ne samo gospodarsko in socialno pasivni na vsej črti, marveč pravi škandal. O tem se bomo morali pogovoriti še prihodnjič.

Na zapadni fronti so utihnil topovi, ko je trobentač naznanil konec vojne. Na sliki je videti težko artilerijo 244-mm kalibra devete ameriške armade nekje v Nemčiji.

V Prosveti so dnevne svetovne in delavske vesti. Ali jih čitate vsak dan?

Slovenski vodniki in preroki

DR. IVAN LAH
(Nadaljevanje)

Dr. France Prešeren (1800-1849)

Leta 1833 doseže Prešernova pesem svoj višek v krasnem "sonetnem vencu", ki je posvečen Primčevi Juliji in je ena sama velika izpoved pesnikovega srca. V njem se razodeva vsa globoka pesnikova ljubezen do nje in do domovine. Pesnik je prepričan, da bodo prišli Slovencem boljši časi:

Vremena Kranjem bodo se zjasnile,
jim milši zvezde kakor zdaj sijale,
jim pesmi bolj slaveče se glasile...

Njegove pesmi so otožne, ker:

Bile so v strahu, da boš ti, da zale
Slovenke, nemški govorit umetne,
jih hoste, ker s Parnasa so očete
dezele, morebiti zaničvate.

Slovinci so doslej prezirali jezik
in kulturo:

Le tuje so častile Kranjcev množice.

Vsa naša zgodovina je žalostna,
ker so nam vedno vladali tuji:

Viharjev jeznih mrzle domačije
bile pokrajne naše so, kar, Samo,
tvoj duh je zginit, kar nad tvojo
jamo,
pozabljeno od vnukov, veter brije.

Oblazile očtov razprizje
s Pipinovic so jarnom sušno ramo,
od tam samo krvavi punt poznamo,
bi Vitorca in ropanje Turčije.

Naš narod ni imel pesnikov,
ki bi ga bili dvigali. Zato je tako
žalostna naša sedanost. Iz
bolesti nad lastno in narodovo
usodo so se rodile Prešernove pesmi:

Solze iz ljubezni so do tebe vroče,
in domovinski so ljubezni lile.

Skeleče misli, da Slovenec mile
ne ljubi matere vanj upajoče,
da tebe zame vneti ni moglo,
z bridkostjo so srce mi napolnile.

Želje rodile so prehepenec,
da s tvojim mojem bi ime slovelo
domače pesni milo se glasile;

želje, da zbudil bi slovensko celo,
da bi vrnil k nam se časi sreče,
so moč jim dale rasti neveselo.

V vencu, ki ga je pesnik položil
na oltar svoje ljubezni, se nam
razodeva vsa duševna borba
pesnikova. Vendar čutimo,
kako se v njem dviga prerok in
glasnik naroda.

"Čebelica" je leta 1834 prenehala
izhajati. Domači spori so
dosegli svoj višek, nasprotniki
so zmagovali. V te trpke čase je
posegla smrt s svojo roko: leta
1835 je utonil Čop v Savi. Kako

pade vsa Črtomirova četa in
kristjanov "leži več od polovice".
Bojišče krijejo padli junaki
Valjuna zastoj tam išče mlado lice
njega, ki kriv moritve je velike.

Drugo jutro stoji Črtomir opuščen
ob Bohinjskem jezeru in
premišlja o svoji usodi. Vse je
propadlo:

Na tleh leže slovenstva stebri stari,
v domačih šepah utrjene postave,
v deželi parski Tezel gospodari,
ječe pod težkim jarmom sini Slave,
le tujcem sreče svet se v Krajni žari,
ponosno nos'ja ti po koncu glave.

Parski Tesel je bavarski vojvoda
Tasilo, ki je s pomočjo
Valjuna zavladal nad Slovenci.
Junak se bori sam s seboj. Nikjer
ni rešitve. Že posega po meču,
a spomni se na Bogomilo. Kaj se
je zgodilo z njo? Star ribič
privesla po jezeru. Ker pozna
Črtomira, ga povabi v čoln, da
ga prepelje v varnejši kraj. Črtomir
ga prosi, naj odide na Bled in
poišče Bogomilo. Drugi dan
bo čakal pri slapu Savice "vesele
ali žalostne novice".

Slap drugo jutro mu šumi v ušesa,
junak premišlja, kak bolj spodaj
lena
voda razgraja in valove stresa,
kak do nebes leti nje jeze pena.

"Tak se začne, se pozneje ustani
mladenič," Črtomir pri sebi pravi.

Ribič pripelje k njemu Bogomilo.
Postala je med tem kristjanka.
Spoznala je, da je le en Bog,
Bog ljubezni, in le ena sreča
"onstran groba", ki je večna.
Prosi Črtomira, naj sprejme tudi
on to novo vero. Pesnik nam slika
duševno borbo premaganega
junaka. Črtomir se vda. Pristopi
k slapu Savice, da ga duhovnik
krsti. Poslovi se od Bogomile in
odide v Oglej, da služi Bogu ljubezni.

"Krst" je krasno pesniško delo,
ki v svitu zgodovine razkriva
našo narodno borbo in v usodi
glavnega junaka razodeva pesniško
dušo. V njem se izraža duh za
svobodo borečega se slovenstva,
ki se ukloni v veri na "onostransko
srečo." Po "Krstu" nastane
premor v Prešernovem
pesniškem delu. Šele par let
pozneje se vzpne zopet pesnikov
duh v družbi zvestega prijatelja
Andreja Smoleta, ki je podpiral
z denarjem in zbirkami naše kulturno
delo; hotel je izdati slovenski
list in knjige, oživiti slovensko
gledališče—a nagla smrt je leta
1840 uničila njegove načrte.

Prešeren mu je posvetil posmrtnico,
v kateri govori o žalostni usodi
domovine, "katera zdaj grob ima
komaj za nas." Ta-

ko živi pesnik čimdalje bolj
osamljen, v njegovih prsih umira
pesem, ki je tako čarobno razsvetlila
temne čase. Leta 1844
zapoje svojo labodjo pesem:
"Zdravljico".

To je Prešernova oporoka. Napiva
najprej svoji domovini:

Bog našo nam deželo,
Bog živi ves slovenski svet!
Napiva slovanstvu in pozdravlja
ljo:

brate vse,
kar nas je
sinov sloveče matere.

Želi, da bi se združili vsi v slogi:

da oblast
in z njo čast
obilnost bodo naša last.

Želi svobode vsem zatiranim
narodom:

Žive naj vsi narodi,
ki hrpeene hočakut dan...

Bratoljubje naj vlada med
svobodnimi narodi,

da rojak
prost bo vsak
ne vrag, le sosed bo mejak.

Leta 1846 odide Prešeren v
Kranj in se posveti advokaturi.
Tu preživi svoja zadnja leta. Leta
1847 izidejo njegove "Poezije".

Samo eno knjigo je dal Prešeren
slovenskemu slovanstvu, a ta je
dar resničnega, velikega pesnika,
je solnce, ki se v njem zrcali
kulturna njiva slovenska. Opravičeno
je zapisal Stritar o nji: "Ko bi se
sklicali narodi pred sodni stol,
naj se izkažejo, kako so gospodarili
z izročeni talenti, smel bi se mali
slovenski narod brez strahu pokazati
med drugimi narodi z drobnimi
bukvicami, katerim se pravi: 'Prešernove
poezije'." (Se nadaljuje.)

Dobra učenka

Pravilen izgovor. Neka ženska
se je na vlaku pogovarjala s
sopotnikom. Pravila mu je, da je
bila še pred meseci v Kaliforniji
in je zgovorno opisovala San
Jose. Mož je poslušal, potem pa
je dejal, da zna lepo pripovedovati,
ampak da izgovarja ime mesta
napačno. (Pravi se 'San Hoze')
je dejal in dodal: "V Kaliforniji
izgovarjate vsak J za H.—Kdaj
pa ste bili tam?"—Nekaj časa je
premišljevala, nato pa odgovorila:
"Meseca hunfja in hulija."

V Prosveti so dnevne svetovne
in delavske vesti. Ali jih
čitate vsak dan?

Ta slika je bila sneta neke na Filipinih. Ko je japonski vojak, ki ga vidite pri drevesu, dal znamenje, da se poda, so mu ameriški vojaki v lastno protekcijo ukazali, da se mora do golega sleči, da jim ne uide. Ker ni mogel hitro spraviti čevljev s nog, so nanj navallili vojaki in dognali, da je imel slinosti z zavoslanom—"šnerenco."

Stanje v zasedenih slovenskih krajih

Celovec, 24. maja. ONA—Kdor želi proučiti problem Trsta in južne Avstrije, naj si vzame "jeep" in se popelje iz Trsta preko Tržiča do Gorice, od tam preko Kobarida in skozi prekrasne gorske kraje v Celovec, vzleknjen poleg svojega lepega jezera. Tako si je vaš reporter ogledal to pokrajino.

Na vsem tem ozemlju je vse pomešano—jugoslovanski vojaki stoje poleg mešanih enot zavezniških armad, ki so se še pred kratkim borile v Italiji. Kdor si je to ogledal, bo imel tudi mnogo pomilovanja z onimi političnimi prvaki, ki bodo postavljani pred nalogo, da na tem ozemlju potegnjejo pravično obmejno črto. Troje mi je na tej poti postalo do kraja jasno:

1. Izven mest kot Trst in Gorica, v katerih je večina italijanske, je pretežna večina prebivalstva po deželi slovenska in očitno kaže, da se želi zediniti s Titovo Jugoslavijo. Zdi se jim popolnoma jasno, da so zdaj rešeni italijanskega jarma in da so za vse večne vače združeni

s svojimi rojaki Slovenci iz Jugoslavije.

2. Izvzemši večine italijanskih komunistov, se Italijani boje jugoslovanske armade, ker jih je strah vpoklica v vojsko ali v delavske bataljone in jugoslovanskih rekvizicij.

3. Na tem ozemlju se nahaja najbrže toliko uniformiranih tujih narodnosti kot še nikdar, kajti šteti je treba ne le jugoslovanske in zavezniške vojake, temveč tudi najrazličnejše osvobodjene vojne ujetnike. To neznanstvo ozemlje je natrpano polno tujcev. In vendar vse to živi v miru—vsi dobro shajajo z vsemi. Očividno je, da se nikdo

neče več boriti z nikomur, in tudi, da nikdo ne pričakuje nobenih nadaljnjih bojev.

Zadnja dva dni so se zavezniški vojaki pomikali naprej na linijo ob Soči. Pri tem so čisto zavzeli pozicije tik ob postojankah jugoslovanskih vojakov. Ta mirna infiltracija je bila izvršena brez vsakih incidentov, prav kot so jugoslovanski vojaki prej čisto prodrli tudi na miren način v mesta, v katerih so se že nahajali zavezniški vojaki, Amerikanci ali Angleži.

V takih slučajih se vojaki smejejo drug drugemu in si prizadevajo, da čim manj ovirajo drug drugega. Vojaki na obeh straneh smatrajo, da je situacija poleg vsega drugega tudi v veliki meri smešna. Toda priznati je treba, da je tudi mnogo napetosti. Težko je preprečevati težave na ozemlju, na katerem se nahaja toliko vojakov, ki stoje pod različnimi komandami. Nemir je tudi radi tega, ker nikdo ne more vedeti, kako kmalu in kako dobro bodo uspeli politični prvaki, da razrešijo probleme, ki so se pojavili.

Med tem pa uživajo nešteti tisoči vojakov iz vseh koncev in krajev sveta nekatere izmed najlepših naravnih krasot sveta. Med njimi so Maori iz Nove Zelandije, Južnoafrikanci, Sihhi desete indijske divizije, ameriške zamorske čete, Škoti, Angleži in Amerikanci slavne desete gorske divizije. "Vse to me zelo spominja na dom," mi je dejal eden naših vojakov iz Oregona. "Dokler se ne vrnem nazaj domov, bi hotel ostati tu, ker bo najlepši kotiček za poljenje—dokler vlada mir."

Starost zemlje in človeštva

Naša zemlja je po računih moderne znanosti; zlasti geologije in astronomije, okrog 2000 milijonov let stara. To ni prazno uganjaje. Po astronomskih opazovanjih ne bi mogla biti starejša kot 3000 milijonov let. Najstarejše rude, ki so jih našli, so pa okrog 1500 milijonov let stare, kar so izračunali na podlagi časa, ki je potreben, da je nastal vsled radiacije uranija svinec. Zemlja je dete sonca. O njenem postanku splošno mislijo, da je ogromna zvezda, hitreča mimo, vplivala na sonce tako, da se je dvignil velik val in odtrgal od sonca. Ta masa začelih plinov se je polagoma ohladila, da je postala tekoča in se sčasoma deloma strdila.

Zemlja ima jedro, ki mora biti po vseh opazovanjih in računih zelo težko in vroče. Najbrže je sestavljeno poglavito iz železa in delov nikla. Železa je vse polno na zemlji in v soncu, in v meteoritih najdemo največ tega elementa, pomešanega z niklom. Nad jedrom je dva tisoč milj debela plast skalovja, najbrže tako zvanega dunita, katerega se najde prav malo na površju, in nad to plastjo je razmeroma tenka skorja, na kateri živimo. Na zemlji in v njeni notranjosti so našli 90 kemičnih elementov, toda 99 in pol odstotkov vrhovnih plasti obsega le 11 teh elementov. Za spoznavanje zemeljske sestave se je mnogo zahtevali seizmologiji in njenemu opazovanju in preračunavanju valov, ki nastanejo ob potresih.

Kljub temu, da je 2000 milijonov let v primeri s človeškim življenjem zelo dolga doba, se vendar zdi, da je zemlja še mlada in da ima pred sabo mnogo več bodočnosti kot preteklosti za sabo. To velja tudi za človeštvo. Ni več kot nemara milijon let, okar se je prvo človeku podobno bitje pojavilo na zemlji, kar navadno imenujemo zgodovino, pa ni starejše od kakšnih šest tisoč let. Seveda odkriva znanost tudi na tem polju vedno več in zna vsak dan več povedati o starejši preteklosti človeškega rodu.—E. K.

Danci ujeli nemške vojaške častnike

Copenhagen, Danska, 29. maja. —Danske pomorske straže so zaslele nemško ladjo, na kateri se je nahajalo več vojaških častnikov, ki so pobegnili iz Nemčije. Vsi so bili aretirani. Med temi častniki je bil general Gerhard Bielig.

Slovenski ameriški narodni svet

RAČUN ZA MAREC IN APRIL 1945

Bilanca v banki dne 28. februarja 1945.....	\$16,742.73
Ročna blagajna.....	5.33
	\$16,748.06

DOHODKI (za politično akcijo):

Št. 1, Detroit, Mich.....	\$ 130.00
" 2, Chicago, Ill.....	100.00
" 5, Rock Springs, Wyo.....	5.00
" 6, Ely, Minn.....	39.75
" 8, West Newton, Pa.....	26.00
" 10, Canton, Ohio.....	3.00
" 12, W. Aliquippa, Pa.....	29.15
" 15, Springfield, Ill.....	30.42
" 18, Sheboygan, Wis.....	2.00
" 20, Cleveland, Ohio.....	29.00
" 22, Midway, Pa.....	25.60
" 24, Virden, Ill.....	6.43
" 25, Chicago, Ill.....	52.72
" 28, Conemaugh, Pa.....	20.00
" 30, Sharon, Pa.....	50.00
" 33, Bridgeport, Ohio.....	4.00
" 36, Waukegan, Ill.....	120.00
" 38, Acmetonia, Pa.....	3.00
" 39, Cleveland, Ohio.....	50.00
" 44, Traunik, Mich.....	24.30
" 45, Sheboygan, Wis.....	14.50
" 47, Pueblo, Colo.....	10.00
" 49, La Salle, Ill.....	14.25
" 50, Denver, Colo.....	40.00
" 53, Johnstown, Pa.....	20.00
" 54, Chicago, Ill.....	26.50
" 55, Strabane, Pa.....	46.00
" 56, Milwaukee, Wis.....	200.00
" 63, Brooklyn, N. Y.....	30.00
" 65, Worcester, N. Y.....	15.00
" 66, Library, Pa.....	8.00
" 67, Los Angeles, Calif.....	72.00
" 71, Fairport Harbor, Ohio.....	3.00
" 74, Sheboygan, Wis.....	4.25
" 75, New York, N. Y.....	18.00
" 78, Brooklyn, N. Y.....	9.15
" 90, Kirkland Lake, Ontario, Canada.....	50.10
" 91, Chisholm, Minn.....	33.50
" 94, Hostetter, Pa.....	5.00
" 95, Pueblo, Colo.....	10.00
" 96, Auburn, Ill.....	7.00
" 97, Newark, N. J.....	20.50
" 98, Export, Pa.....	18.00
" 101, Greensburg, Pa.....	8.50
Commonwealth Edison Co. (vrnjena varščina).....	16.57
Apollonia Kotar, West Newton, Pa.....	4.00
Felix Degulin, Port Angeles, Wash.....	6.00

F. R. Vavpotič, New York, N. Y., za prodane

zvezde.....	25.00
John M. Stonich, Pueblo, Colo.....	12.00
Katherine Krainz, Detroit, Mich.....	25.00
Progressivne Slovenke, Cleveland, Ohio.....	75.00
Jacob Zupan, Berwyn, Ill.....	20.00
Frank in Florence Lipar, Hyndsville, N. Y.....	5.00
Jack Taucher, Power Point, Ohio.....	10.00
Joseph Oven, Clarendon Hills, Ill.....	20.00
Rose Sajevec, Chicago, Ill.....	25.00
Dohodki od prodane revije "Liberation" itd.....	93.00
Prispevki posameznikov v manjših vsotah.....	9.00 \$ 1,779.19

DOHODKI ZA POMOŽNO AKCIJO WRFASSD:

Št. 1, Detroit, Mich.....	\$ 50.00
" 3, Pittsburgh, Pa.....	127.00
" 7, Little Falls, N. Y.....	49.00
" 12, W. Aliquippa, Pa.....	50.60
" 15, Springfield, Ill.....	5.00
" 18, Sheboygan, Wis.....	1.00
" 24, Virden, Ill.....	2.00
" 25, Chicago, Ill.....	105.00
" 30, Sharon, Pa.....	150.00
" 33, Bridgeport, Ohio.....	12.00
" 36, Waukegan, Ill.....	750.00
" 39, Cleveland, Ohio.....	3,000.00
" 47, Pueblo, Colo.....	10.00
" 49, La Salle, Ill.....	117.50
" 53, Johnstown, Pa.....	34.50
" 54, Chicago, Ill.....	25.00
" 56, Milwaukee, Wis.....	260.00
" 60, Chicago, Ill.....	300.00
" 63, Brooklyn, N. Y.....	63.00
" 79, Girard, Ohio.....	200.00
" 90, Kirkland Lake, Ont., Canada.....	214.24
" 91, Chisholm, Minn.....	5.00
" 94, Hostetter, Pa.....	15.00
" 98, Export, Pa.....	62.00
" 100, Wilkes-Barre, Pa.....	38.00
" 103, Witt, Illinois.....	62.50

Slovenska narodna podpora jednota, Chicago.....	5,000.00
Progressivne Slovenke, Cleveland, Ohio.....	500.00
Helen Kušar, Berwyn, Ill.....	53.25
Felix Degulin, Port Angeles, Wash.....	15.00
John A. Spiller, St. Louis, Mo.....	20.00
Jacob Zupan, Berwyn, Ill.....	20.00
Frank in Florence Lipar, Hyndsville, N. Y.....	10.00
Mrs. John Juratovich, Hammond, Ind.....	10.00
John Koliak, Chicago.....	8.00
John Čuk, Oakdale, Pa.....	5.00
Društvo št. 19, SNPJ, Mineral, Kans.....	62.50
" " 72, " Radley, Kans.....	10.00
" " 104, " West Allis, Wis.....	76.00
" " 153, " Youngstown, Ohio.....	55.00

" " 388, " Star City, W. Va.....	69.25
" " 472, " Harmarville, Pa.....	196.30 \$11,838.64
	\$30,365.89

IZDATKI:

Najemnina urada.....	\$ 100.00
Telefon in telegrami.....	27.24
Razavetljiva.....	7.85
Uradna oprema in potrebščine.....	75.42
Plača tajnika (9 tednov).....	427.80
Plača uslužbenca (9 tednov).....	283.05
Izredna pomoč.....	16.00
Subvencija Združenemu odboru.....	1,500.00
Subvencija American-Slav Congress.....	200.00
Subvencija Council for Democracy.....	50.00
Stroški seje izvrševalnega odbora, 28. aprila.....	226.00
Stroški seje Združenega odbora in WRFASSD.....	405.67
Letna seja glavnega odbora SANSa.....	670.75
Zapisnik 1. kongresa SANSa.....	40.00
SANSovi znaki.....	849.90
Za partizanske zvezdice.....	16.75
Publikacije.....	1,830.42
Naročnina na revijo in časopise.....	8.58
Dohodninski davek.....	76.70
Davek socialne zaščite.....	25.20
Tiskovine.....	150.00
Brošura "Na poti v svobodo".....	325.00
Poštnina.....	186.72
Čiščenje urada (3 mesece).....	10.50
Ekspres.....	3.48 \$ 7,513.23

Poslano WRFASSD za pomožno akcijo.....	\$11,838.64	11,838.64
Bančna bilanca 30. aprila 1945.....		10,944.23
Ročna blagajna.....		44.74
Kredit pri WRFASSD.....		25.05
		\$30,365.89

PREGLED:

Skupni dohodki SANSa od 6. dec. 1942 do 30. apr. 1945.....	\$54,864.22
Skupna izplačila v isti dobi.....	43,850.20

Preostanek.....	\$11,014.02
-----------------	-------------

Skupni prispevki za pomožno akcijo WRFASSD od 1. oktobra 1944 do 30. aprila 1945.....	\$63,756.39
Skupna vsota odposlana WRFASSD v New York.....	83,756.38

Preostanka.....	0
-----------------	---

MIRKO G. KUHEL, tajnik.

VINCENT CAINKAR, blagajnik.

IZ MODERNEGA SVETA

Spisal F. S. FINŽGAR

(Nadaljevanje)

Zakaj so zboleli mati, in na noč, da jim je tako hudo. Kakorkoli bi bila rada šla, čez gore, po kamenju, po golih kolenih bi se plazila—samo k temu človeku ne, ki je hudoben, zvit in tako potuhnen. Toda mora! Ljubezen do matere jo žene. Če bi vedela za gotovo, da bo psovana, da — — — mora — mora naprej, zaradi matere mora. Ko bi umrla mati—kam potem—kaj bi bilo z njo—siroto . . .

Hitela je, da so ji stale potne kaplje na čelu. Večkrat je omahnila na grudasti poti, zagnalo jo je od strani v stran, da je zamahnila z roko in se lovila po zraku. Kar vpognjena je bila, tako je bežala. Včasih je stekla nekaj korakov in preskočila luže na cesti. Pa je morala odnehati. Hropla je, čutila je, da jo obliava pot. V daljavi je zaslišala krik, ropot. Vsa se je stresla in še bolj hitela. Črne zaplate prekopenj so plesale po belem snegu. Kakor hudobni duhovi—tako so se ji dozdevale. Dvakrat je postala in se prekrizala. Tedaj so mirvale tudi črne lise. Pomirila se je in šla dalje.

Tu je sredi pota majhna kapelica. V njej brli lučka. Maretka se je naslonila na ograjo in se trdo oklenila omrežja. Gledala je sedme meče v srcu Žalostne Matere, lučka je poskakovala in ti meči so se gibali, kakor bi se hoteli izpuliti iz tega drobnega srca. Maretka je izginil strah. Tako brez skrbi se je oddahnila pred kapelico. Nekaj ji je prišlo na misel. Vzame iz žepa rutico. V vogalu je bilo zavezanih nekaj krajcarjev. Počasi s tresočo roko odvezuje voz. Silno previdno odvijanje—če bi se vsuli denarji na tla, ne dobi jih v temi in v blatu. Oprezno je razprostrla desetice na dlani in pri svitu luči poiskala grošček. Vzela ga je z drobnimi prsti, dvignila proti luči in potem spustila v puščico, katere žrelce je gledalo skozi omrežje.

Denar je zažvenkljal v posodo. Maretka je čutila, kako veliko je žrtvovala, in ta glas iz kapelice, to lepo cingljanje ji je bilo kakor tolažilna pesem: Ne boj se, zaupaj!

Šla je dalje. Strahovi so bežali, pri srcu ji je bilo laže. V njej se je budilo upanje. Tudi pot je bila lepša. Nič več se ni tako pehala. Zazibalo so jo lepe misli, da prinese zdravlje, da v par dneh mati že vstane in zopet bo vse dobro in veselo.

Šla je mimo oken do bolnišnice. Domislila se je Petra, spomnila se je njegove besede, da se ni treba bati zdravnika. In Peter je bil moder, pa rad jo je imel; on ni lagal.

Mimo poslopja je šla; skozi okna je koprnelo njegovo oko. Tja k postelji bi bila rada stopila in rekla Petru: "Peter, mati so zboleli!"

Peter bi jo potolažil in bi rekel, da ni nič hudega. Ko bi bil zdrav, pa bi on šel k zdravniku. Peter se nikogar ne boji.—Bogve, kako mu je! To je zares strašno. Edini dve srci, ki jo ljubita, morata trpeti.

Maretki je otožnost prevzemala rahlo dušo. Čim bolj se je bližala tovarni, bolj se je vnovič bala. Zakaj nima denarja? V mesto bi tekla, poiskala zdravnika, v voz bi sedla in se pripeljala s kočijo pred materino hišo in bi prinesla zdravlje in vsega, kar bi nasvetoval zdravnik. Tako pa mora sem—ah mora, kljub strahu in bojazni.

Prišla je pred vrata. Klešman je hodil semintja, kadil cigaro in si hladil vročo glavo. Ko zagleda Maretko, se razkorači pred njo:

"Punca, kam pa greš?"
"Ali so doma gospod zdravnik?"
"K zdravniku? Si bolna, he-he?"
"Ne, materi je tako hudo!"
"Aha, materi! Le pojdi, doma je, doma. Boš

kronico dobila, he-he! Takim-le punčkam jih rad daje, he-he!"

Maretka je že izginila skozi vrata. Čula je dobro Klešmanove besede in koleno ji je zaklekalo. Toliko, da se ni zgrudila na tla in z jokala na glas.

"Torej vratar to govori? Vratar ga bolje pozna. Moj Bog, moči, sveta Marija, sveta Mati božja . . ." Drhtela je po vsem životu.

Dvorišče je bilo razsvetljeno. Z vedno bolj negotovimi koraki se je bližala deklica hiši, kjer je bilo doktorjevo stanovanje. Že je stala pred vrati. Z rutico si je otrlila pot, popravila je lase s čela, skrbno si obdrgnila mokre čevlje ob slamo.

Po stopnicah nekdo prihitel. Maretka se vsa zgane.

"Maretka, kaj pa ti tukaj zvečer?"

Alma je prišla od kontrolorke, kamor je pogosto zahajala; tudi kontrolorka se je nekada precej ukvarjala s slikanjem. V Italiji je videla najlepša dela velikih mojstrov. Alma je uvaževala njen okus in je zato rada hodila k njej po svete. Maretka je pa poznala, ker je večkrat šla k dekletom v tvornici. Bila je prijazna z njimi; vse so jo ljubile in zelo čislale.

Maretka se je Alme silno razveselila. Kakor bi nebo poslalo angela.

"Gospodična, mati so bolni, še umrli bodo nemara." Solze so ji stopile v oči. "Ali so doma gospod zdravnik?"

"Doma! Le gori pojdi."

"Saj—saj še ne znam, ker nisem bila nikoli."

"Ti punček ti, nikar se ne boji! Pojdi z mano!"

Alma jo je prišla za roko in šla z njo po stopnicah.

"Ko opraviš, Maretka, počakaj me tu pred našo hišo. Iz Italije smo dobili veliko pomaranč od tete. Dam ti jih za mater!"

Alma je pozvonila pri vratih, potem pa odhitela domov.

Maretka bi jo bila najrajši prišla za roko in pridržala. A vrata se odpro in postarna kuharica se pojavi. Maretki je bilo zopet laže.

Postrežnica jo naznani doktorju. Ta Maretko takoj pokliče v sobo.

"Kaj ti je? Objokana si in vroče ti je. Kaj se je zgodilo?"

Maretka je še drhtela; s tresočim glasom je zaprosila zdravlje za mater.

"Prej jih grem pogledat. Počakaj me na dvorišču, da mi pokažeš pot do vaše hiše. Takoj se opravi in pridem!"

Maretka bi bila najrajši padla na kolena in poljubila zdravniku roko. Njegovo prijazno oko, njegovo pošteno lice ji je v hipu pregnalo ves strah in z nohti bi spraskala lice onemu, ki bi rekel, da je ta človek—kot Seme.

Z lahko nogo je šla po stopnicah in čakala pred hišo zdravnika in mislila na Petra in si rekla: "Moj Peter vse ve!"

Prav tedaj, ko je prišel že doktor Sluga, zavrt v kožu, je prinesla Alma Maretki lepah oranž in jih ji vsula v predpasnik.

"Kaj ne, gospod doktor, da sme uživati njena mati tako sadje?"

"Seveda, gospica!"

Doktor se ji je globoko priklonil; njegovo srce se je klanjalo njenemu dejanju. Odšel je za Maretko, in mislil na—Almo in Pavlo.

Direktor se ni bil vrnil z damami. Ostal je v mestu—pri taroku. Družba je zato brezskrbno pila dalje.

Klešman pa je nosil "pošte":

"Maretka je šla k doktorju."

(Dalje prihodnjič.)

GIGANT

Odlomki iz romana "Drugi dan"

Ilija Ehrenburg

(Nadaljevanje)

Markutov je imel na seji referat. "Pospeševati moramo gradnjo plinskega voda. Naša nova parola naj bo: Vse sile proti mrazu!" Nato je predlagal Osicki, naj se počasti spomin na sodružio Romašovo z nekoliko minutnim molkom. Sodružica Romašova je žrtvovala v borbi za izgradnjo socializma svoje življenje.

Vsi so se dvignili. Markutove oči so bile še bolj žalostne in sive kot poprej. Romašova je bila njegova žena. Nekoč med delom se je prehladila, dobila pljučnico in umrla. Po molku je prosil Markutov za besedo: "Mrz nas ne sme motiti," je dejal. "V tem četrtletju moramo dovršiti petdesettisoč kubičnih metrov betonskega zidu."

Kulikova je poročala o igrališču za sedemsto otrok, ki je v načrtu. Tapčarjev je hotel stvar likvidirati, češ, da ni sredstev. Kulikova se ni dala odpraviti. Šla je k delavcem na žage ter imela ognjevit nagovor. Delavci so obljubili, da bodo s čezur-

nim delom izgotovili potrebno opremo. Pri svečani otvoritvi igrališča je dejal Batikov: "Mnogo delavk ni moglo na delo, ker niso vedele, kam bi z otroci. Sedaj pa bo lahko sedemdeset delavk pristopilo k gradnji. Predlagam, da se izvoli sodružica Kulikova v udarno brigado." Kulikova je vzela v naročje dvoletnega paglavca ter tleskala s prsti pred njegovim nosom. Mali se je ustrašil ter pričel jokati. H Kulikovu je pristopilo štiriletno dekletce in jo resno vprašalo: "Kdaj dobiš malo spet kašo?"

Na nekem skupnem večeru, ki je bil posvečen kulturnemu podvigu narodnih manjšin, je govoril Kirgiz Imambajev. Dejal je: "Ko sem prišel semkaj, so me zaposlili kot kopača zemlje pri gradnji visokih peči. Neveden sem še bil, nisem niti vedel, kaj je 'oddelek.' Odgovorili so mi, da je to 'zek.' 'Zek' pomeni v našem jeziku oven. Ovni imajo različno runo.

V naši vasi so rekli: ta zek je rdeč, oni svetel. No, Kirgizi

so mi odgovorili: Tu je koksni 'zek,' tam pa je 'zek' visokih peči. Istovetili so ovna z oddekom. To je bilo vse njihovo znanje. Obrnil sem se na komosomele, oni so mi vse razložili. Razumel sem, kaj je to 'oddelek' in povedal sem še ostalim Kirgizom. Nihče od nas ne gre več domov. Če doma ni dežja, ni kruha. Tedaj pritise glad na nas Kirgize. Čemu bi pasli živino, če pa lahko delamo v tovarnah. Šele sedaj smo pričeli živeti."

Za Imambajevim je govorila mlada Kirgizinja. "Naše prejšnje življenje je bilo bednejše od živalskega. Može so se pitali z mesom, žene pa smo morale čakati, na nam njihova milost vrže kako ogledano kost. Sedaj sem v udarni brigadi. Včeraj sem se prijavila v tečaj za povišanje kvalifikacije." V kotu je sedel star, bradat Kirgiz. Premeteno je škifil in dejal: "Uf, pokvarjenka!" Toda tudi on se je pridružil ploskanju.

Subakov je rekel Putilovu: "Imeti moramo gledališče. V Auškeri na primer imajo sijajno skupino, v kateri igrajo kar štirje zaslužni umetniki. Putilov je nekaj časa molčal, nato pa odgovoril: 'Že od aprila 1929 sem tu. Takrat ni bilo tu še

VRHNJA PLAST

"Bodočnost ne izgleda preveč dobro. Mogoče bomo morali zopet sprejeti v službo one podpredsednike, katere smo posodili vlad za dolar honorarja na leto . . ."

prav ničesar. Stoštrideset nas je bilo. Dva šoferja in nobene ceste. Sedaj pa gledam in ne verjamem lastnim očem." "Hm, res grandiozno, toda kaj bo z gledališčem?" mu je segel Lubakov v besedo.

V bližini tovarn so ležali osnovni rudniki. Prej je bila tu vas Osionovka. Vas so podrli, samo pokopališče je ostalo. Tam so pokopavali delavce. Pokopališče je bilo zamašeno, samo križ, ki je bil višji od ostalih, je molel iz snega.

Nekega solnčnega jutra sta obiskala inženirja Vlasov in Rojsman pokopališče. Vlasov je stopil h križu in odmetel sneg. "Tu leži Kurako, mojster pri visoki peči," je rekel Rojsman. "Čudno je bilo njegovo življenje. Davno, že pred vojno je sanjal Kurako o Kuznecku in gigantu. Izdelal je že načrte. Enega sem videl. Naravnost genijalen je bil. Toda nikdo jim ni pripisoval resnosti. V pomanjkanju je umrl l. 1919 na pegastem legarju. Takrat pač še nihče ni utegnil misliti na gradnjo gigantov."

Rojsman je pogledal Vlasovu ostro lice ter snel čepico. Ni vedel, kaj naj reče. Vlasov je prekinil molk: "Kako to, da je pri nas toliko motenj?" Razgovor se je sukal okoli njunega dela.

Se vedno so sprejemali kmete. V desetih dneh je prišlo 930 najetih in 184 takih, ki so se sami javili. Iz Čehoslovaške so prišli brezposelni kopači. Žena Františka Kubke je tarnala: "Kako naj še tu dalje živimo, František? Ni kave, ne smetane, ne masla!" Kubka se je obregnil: "Kaj sem pa tam imel? Dela je tu dovolj in to zadostuje!"

Štiri kopače je zasulo. Rozanova so odkopali še živega. "Kam ste pa zlezli, prokleti osli," ga je vprašal Tarasov. Rozanov je molčal. Več ur ni spregovoril niti besede. Od časa do časa se je prijel za glavo ter zamolklo meketal. Prišel je zdravnik in odredil prevoz v

bolnico. Tarasov je postal plašen. "Lepa reč, govoriti ne more več! Tu nočem več delati! To ni delo . . . temveč vrag vedi kaj!" Pasenka ga je zafrknil: "Če misliš, da boš tu kaj podedoval, potem kar izgini! Jaz ostanem. Prišel sem zato, da bom gradil."

Snežni viharji so divjali, stroji za poganjanje vročega zraka so cvilili, da je človeka zeblo v kosteh. Ljudje so gradili dalje. Gradili so nove "cowperje," predorje, mostove, plinske vode in šahte. Gradili so noč in dan kot običajno.

Kolka Ržanov je bil tih in nedostopen. Premišljeval je samo o enem: zgraditi je hotel lasten žerjav. Vsako prsto uro je risal. Irina ga je vprašala: "Greš jutri v kino?" Odgovoril je: "Če bo konstruiran v pravem kotu, bo brezhibno deloval in zgrabil." Irina se je smejala. Kolka se je smejal. V zadregi jo je nežno poljubil, nato pa rekel: "Gradil ga bom kljub temu!"

Kolka je pokazal skice Solovjovu, ki se je nasmejal: "Kdo naj to rabi?" Isto so mislili tudi ostali inženirji. Poznali so boljše in prave žerjave, Kolkin umotvor jim je bila igračka. Samo ključavničar Golovin ga je pazljivo poslušal in dejal: "Poskusimo, morda pa bo le kaj?"

Po treh tednih sta Golovin in Kolka zgradila čudno masinerijo iz samih koles in tramov. Leseni nestvor je nagnil vrat čez jarek: "Sučiči" je zaklical Kolka Golovinu. Težak tram se je pričel dvigati. Kopači so nezaupljivo opazovali žerjav; ko so pa videli, da je dvignil tram, so se jim zjasnila lica. Ne bo jim več treba nositi težkih tramov na svojih plečih. "Dvignite Kolko!" je zaklical Golovin. Kolka je zletel kvišku, skoraj do gobca lesenega nestvora.

Inženir Kersonski je stopil bližje. Ironično je dejal: "Kakota otročarija!" Pokazali so mu, kako dviguje. "Ja seveda," je dejal Kersonski, "toda bolje bi

ANY BONDS TODAY? By Bing Crosby

Illustrated by Eric Ericson

"That horse ought to put his bucks in War Bonds."

bilo graditi prave žerjave." Ni zavidal Kolkinemu uspehu, toda bil je strokovnjak, ki ni mogel priznati tega primitivnega izuma. Soru pa je rekel: "No, sedaj nimamo samo Morganovih žerjavov, temveč tudi lastne proizvode. Oglejte si tega. Zelo zanimiv je. Preprost delavec, ta Kolka, pa je le razumel."

Sor je našel Kolko pri žerjavu. Takoj ga je spoznal in se spomnil njunega pogovora o Morosovu. Ogledal si je žerjav. "Sijajno!" je dejal. "Saj sem rekel, ta Kolka! Dviga, pa še kako!" Nato je nekoliko premislil in rekel Solovjovu: "Seveda, kontrast je! Tu amerikanizacija, zraven nje, pa tale pošast! Toda nič ne de; iz zakajene koč se ne pride z enim skokom na nebotičnik! Boljša je ta neroda kot pa vlačiti na plečih!" Poklical je Kolko, ki je vznemirjeno pogledal Soru v oči. Oči so se smejale.

Kolka ga je plaho nagovoril: "Nimam nikakega tehničnega znanja." "To se takoj opazi," mu je odvrnil Sor, "zato pa imaš glavo na vratu—to je važno! Znanje se pribori. Obiskuješ tečaje? Lepo! Jeseni te pošljemo v Tomsk na tehniko. Takoj si bom zapisal. Neumen sem, zapomnim si samo to, kar mi ni treba." Krepko je stisnil roko Kolki, ki je hotel skočiti od veselja. Toda obvladal se je in obstal, dokler ni Sor odšel. (Dalje prihodnjič)

Razni mali oglasi

ŽENE IN DEKLETA

dobe stalo delo. Pomoč v kuhinji, delati salato, pomivati posodo in druga dela.

Uposledalni urad v 3. nadstropju. MARSHALL FIELD & CO. State—Washington

TISKARNA S.N.P.J.

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovanskem, češkem, angleškem jeziku in drugih

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

. . . . Vsa pojasnila daje vođstvo tiskarne Cene zmernne, unifakno delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2857-59 S. Lawndale Avenue . . Chicago 23, Illinois
TEL. ROCKWELL 4804

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov in eno družino k oni narodni. List Prosveta stane za vse enako, za člano ali nečlano \$6.00 za eno letno naročnino. Kto ve člani se plačajo pri ansementu \$1.20 za tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni varoka, reči da je list predrag za člano SNPJ. List Prosveta je vasa lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnitev—Veselj kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum se to vsoto naročniku.

Cena listu Prosveta je:

Za Zdrnč, drlavo in Kanado \$6.00	Za Chicago in okolice je \$7.50
1 tednik in 4.00	1 tednik in 6.50
2 tednika in 8.00	2 tednika in 11.00
3 tednika in 12.00	3 tednika in 16.50
4 tednika in 16.00	4 tednika in 22.00
5 tednikov in 20.00	5 tednikov in 27.50
Za Evropo je \$9.00	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vasa lastnina.

PROSVETA, SNPJ,
2857 So. Lawndale Ave.
Chicago 23, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino na list Prosveto vsoto \$

1. Ime Čl. družita št.

Naslov

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od sledetih članov moje družine:

2. Čl. družita št.

3. Čl. družita št.

4. Čl. družita št.

5. Čl. družita št.

Mesto Družina

Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐